

GEORG OTSA

muusikapäevad

«REIGI ÕPETAJA» «ESTONIAS»

Täna tasub «Estonia» teater oma ammuse võla — lõpuks ometi näeb rambivalgust Eduard Tubina ooper «Reigi õpetaja».

Sellel kõigel on pikk eellugu.

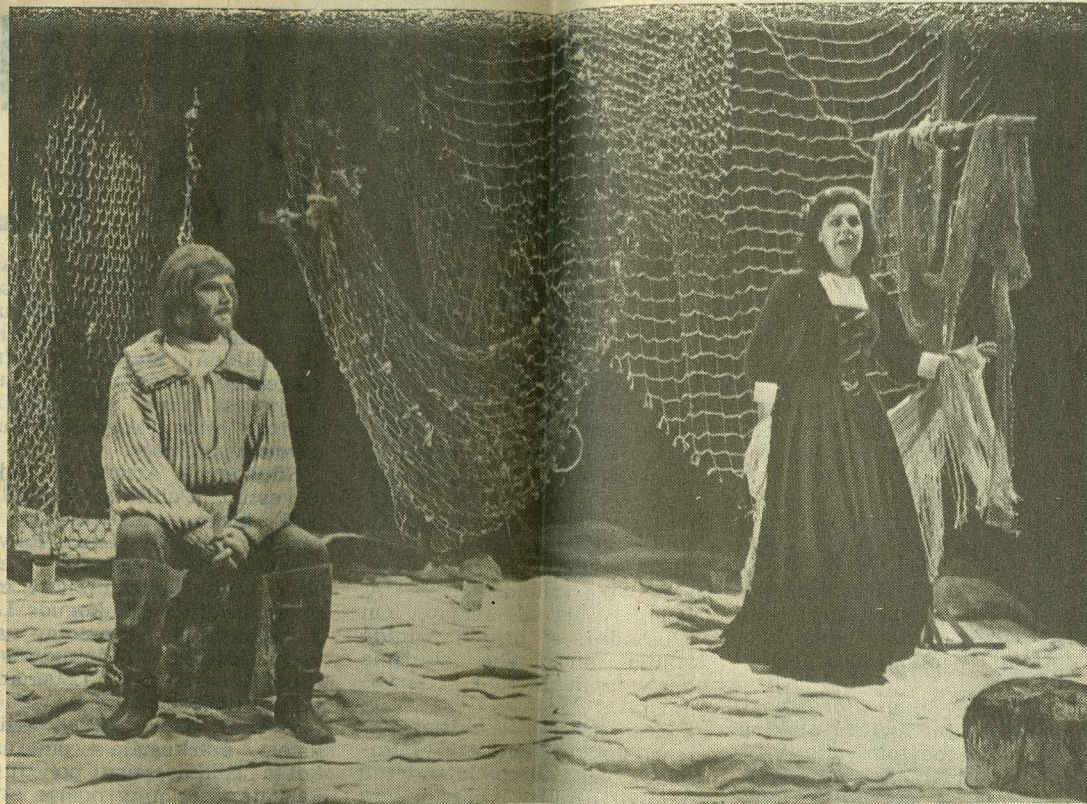
20-ndatel aastatel suvitas Hiiumaal soome-eesti kirjanik Aino Kallas. Seal sai ta tolle-aegselt kooliõpetajalt ja pastoriilt Qvarnströmilt kuulda 1647.—1649. a. kõmulisest kohutprotsessist, kus Reigi pastor Paulus Lempelius süüdistas oma abikaasat Catharina Wyckenit ja koguduse abiõpetajat Jonas Kempet abielurikkumises. Protsess kestis kaks aastat, sest otsiti taga põgenenud Catharinat ja Kempet. Lõpuks nad tabatigi ja nende süüasja arutati 1649. aastal Tallinna Kuninglikus Lossikohtus. Aino Kallas sai vaid mõningaid andmeid Tartu Keskarhiivist, kuid tema hea vaist dramaatilise intriigi arendamisel ja ajaloolise koloriidi tabamisel andsid haruldase romaani «Reigi õpetaja». Romaan ilmus soome keeles. 1928. aastal jõudis see Friedebert Tuglase tõlkes ka eesti lugeja kätte.

Kümme aastat hiljem tekkis helilooja Evald Aaval mõte kirjutada romaani ainetel ooper. Ta pöördus Aino Kallase poole palvega, et too kirjutaks libreto. Seda tööd kirjanik ka alustas. Evald Aava ootamatu surm aga tõmbas kavatsustele kriipsu peale. Helilooja sugulaste kaudu jõu-

dis poolvalmis libreto Gustav Ernesaksa kätte, kes selle «Barbara von Tisenhuseni» esietenduse järel Eduard Tubinale edasi andis.

Praegune «Estonia» peanäitejuht, tollane kirjandusala juhataja Arne Mikk andis heliloojale soovitusi libreto jätkamiseks. Et Eduard Tubin oli lugenud Jaan Krossi «Nelja monoloogi Püha Jüri asjus» ja tunnetanud kirjaniku oskust teksti ajaloolist omapära säilitada, valiski ta libreto autoriks Krossi, kellega koostöö «Barbara von Tisenhuseni» kirjutamisel oli hästi sobinud. Libretist jätkas Aino Kallase tööd, lisades omalt poolt vaid üksikud lõigud ning Catharina ja Kempe armastusstseeniks Saalomoni ülemlaulu — kõige poeetilisema ülistuse maisele armastusele.

Tubin hakkas ooperit kirjutama 1970. aastal, partituur valmis 1971. aasta aprilliks, klaviir sama aasta juuniks. Arne Miku ja Neeme Järvi eestvõttel oldi «Estonias» valmis kohe uue hooaja algul alustama ooperi lavastamist. Kuid nagu kirjutab kavalehel Arne Mikk: «Õnn, aastad ja inimesed ei olnud tollal «Reigi õpetaja» lavaletulemise poolt. Ooperit «Estonia» mängukavasse ei kinnitatud.» Arne Miku ning «Estonia» juhtkonna aadressil õeldi siis palju kurje sõnu, et kõigele liisaks olid nad julgenud ooperi läbikuulamisele kutsuda pa-

rasjagu Eestis viibiva Aino Kallase poja... Enesekindlate ametnike nõmedus jäi sel ajal peale. Alles 1979. aastal õnnestus Kaarel Irdil ooper «Vanemuises» lavastada. 15. novembril 1979 esitasid vanemuislased «Reigi õpetaja» ka Tallinnas ja selle etenduse külastamine oli Eduard Tubina viimane käik Eestimaale. Eduard Tubin suri 1982. aastal Stockholmis.

Selline oli selle ajaloolise ooperi saamise lugu.

Ooperi lavastaja on loomulikult Arne Mikk, kes seda mõtet ei jätanud kõik need aastad. Lavastusgruppi valis ta muusikaliseks juhiks ja dirigendiks Paul Mägi, kunstnikuks kutsus külalisena Ingrid

Aguri. Koormeister on Jüri Rent, kontsertmeisteritöö solistidega tegid Riina Pikani, Jaanus Juul ja Ivo Sillamaa, lavastaja assistent on Tiit Tralla.

Reigi õpetaja Paulus Lempeliuse rollis on Teo Maiste, Voldemar Kuslap ja Hans Miilberg (pildil), tema naist Catharinat kehastavad Marika Eensalu (pildil) ja Tiiu Reinau ning oma esimese rollina teatris konservatooriumi üliõpilane Riina Kadaja. Reigi abiõpetajat Jonas Kempet näeme Ivo Kuuse, Mati Kõrtsi ja Vello Jürna esituses. Ooperis on hulk väiksemaid osi: Reigi kirikumõisa teenijaskond, kohtuteenrid Tallinna Lossikohtus, linnarahvas. Kaasa teevad ka Urve Tauts, Leili

Tammel, Liidia Panova, Tiit Tralla, Eve Tasa, Nadežda Kurem, Ülle Tundla, Rostislav Gurjev, Tõnu Kilgas, Arvo Laid ja kooriartistid. Mõneti võib tunduda üllatav näha kohtunikena draamanäitlejaid Heino Mandrit ja Karl Kalkun. Helilooja on kirjutanud kohtupildi nii, et kogu dramatismi muusikas annab edasi orkester, kogu teksti aga esitavad nii solistid kui ka koor rääkides.

Sel hooajal on võimalus näha Tubina ooperit ainult kolm korda. Teise, 8. juuni etenduse sissetulek kantakse vastloodud (mille eest tänu eesti muusika propageerijale Vardo Rumesenile!) Eduard Tubina fondi.

PILLE PALM